

AUDİT 2023, 2 (40), səh. 84-91.
AUDIT 2023, 2 (40), pp. 84-91.
АУДИТ 2023, 2 (40), стр. 84-91.

DOI: 10.59610/bbu2.2023.2.9

Hüseynova Nərgiz Fikrət qızı,
doktorant,
Azərbaycan Kooperasiya Universiteti,
E-mail: nargiz.huseyn@gmail.com
© Hüseynova N.F., 2023

UOT: 332.1

QLOBAL VƏ REGIONAL BAZARLARA ÇIXIŞDA SƏNAYE KLASTERLƏSMƏSİNİN TƏSİRLƏRİ

X Ü L A S Ə

Tədqiqatın məqsədi - bu tədqiqatın məqsədi qlobal və regional bazarlara çıxışda sənaye klasterləşməsinin təsirlərinin araşdırılmasıdır.

Tədqiqatın metodologiyası - tədqiqatda statistik məlumatların vasitəsilə qlobal və regional bazarlara çıxışda sənaye klasterləşməsinin inkişaf dinamikası araşdırılıb.

Tədqiqatın təbii əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, emal sənayesində klasterlərdən istifadənin inkişafa təsiri aydınlaşdırılıb.

Tədqiqatın nəticələri - bu tədqiqat həmçinin təsdiq etdi ki, müəssisələr sənaye klasterləşdirilməsi ilə müəssisənin klasterləşmə münasibətlərinə müsbət təsir göstərəcək, bu da firmanın fəaliyyətinə müsbət təsir göstərə bilər və müəssisənin rəqabət üstünlüyünü artırmağa bilər.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi - sənaye klasterləri müəssisənin fəaliyyətini artıraraq, müəssisələrin fəaliyyətinə müsbət təsir göstərir.

Açar sözlər: emal sənayesi, inkişaf, iqtisadiyyat, resurs, klasterləşmə.

G İ R İ Ş

Sənaye klasterləri müəyyən bir sənaye və ya regionda bir-biri ilə əlaqəli müəssisələrin bir qrupuna və ya konsentrasiyasına istinad edir. Sənaye klasterləri bizneslər arasında resursların, məlumatların və bacarıqların mübadiləsinə asanlaşdırmaqla iqtisadi inkişafa və rəqabət qabiliyyətinə əhəmiyyətli təsir göstərir. Sənaye klasterlərinin əsas xüsusiyyətlərindən biri onlarda xüsusi resursların və təcrübənin cəmləşməsidir. Məsələn, Silikon Vadisindəki texnoloji biznes qrupları Stanford və Kaliforniya Universiteti kimi böyük tədqiqat institutlarına yaxınlıqdan faydalanır. Texnologiyaya yönəlmiş resursların bu cür cəmləşməsi yeni məhsul və xidmətlərin yaradılmasını, həmçinin bilik, bacarıq və ideyaların mübadiləsinə təşviq edir.

Sənaye klasterləri həmçinin müəssisələrə yüksək keyfiyyətli, ucuz xammal və aralıq mallara çıxış imkanı verən təchizat zəncirlərinə malikdir. Bu təchizat zəncirləri qeyri-rəsmi şəbəkələr və ya klaster daxilində yerləşən müəssisələr arasında rəsmi razılaşmalar vasitəsilə formalaşmağa bilər. Sənaye klasterləri daxilində etibarlı və səmərəli təchizat zəncirlərinin mövcudluğu, xüsusən də təcrid olunmuş müəssisələrlə müqayisədə müəssisələr üçün xərclərə qənaət etməyə səbəb ola bilər [10, s.554].

Bundan əlavə, sənaye klasterləri tez-tez müəssisələr arasında yüksək səviyyədə rəqabət yaşayırlar. Bu rəqabət yenilik və eyni klasterdə fəaliyyət göstərən oxşar bizneslərdən fərqlənmək istəyi ilə gücləndirilə bilər. Bu rəqabət mədəniyyəti çox vaxt müəssisələri məhsulun key-

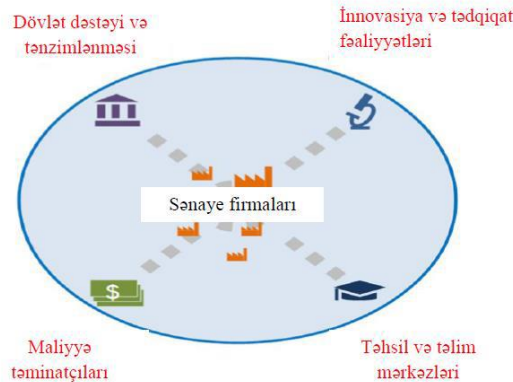
AUDIT 2023, 2 (40), səh. 84-91.
AUDIT 2023, 2 (40), pp. 84-91.
АУДИТ 2023, 2 (40), стр. 84-91.

fiyyəti, istehsalın səmərəliliyi və müştəri xidməti baxımından mükəmməlliyə can atmağa həvəsləndirir.

Sənaye klasterlərinin əsas üstünlüklərindən biri onların ixtisaslı işçiləri və istedadları cəlb etmək qabiliyyətidir. Sənaye klasterləri daxilində yerləşən müəssisələr klasterin sənaye təcrübə mərkəzi kimi reputasiyasına cəlb olunan yüksək ixtisaslı işçilərdən ibarət böyük hov- uza daxil ola bilirlər. Bundan əlavə, sənaye klasterində müəssisələrin cəmləşməsi ortaqlıq, maraqlar və bacarıqlara malik olan işçilər cəmiyyətinin formalaşmasına səbəb ola bilər.

Sənaye klasterlərinin başqa bir üstünlüyü onların bizneslər arasında bilik yayma qabiliyyətidir. Bu, klaster daxilindəki müəssisələr arasında bilik, bacarıq və təcrübə mübadiləsi aparıldıqda baş verir və innovasiya və məhsuldarlığın artmasına səbəb ola bilər. Bilik yayılması qeyri-rəsmi şəkildə məsələn, klasterin qəhvəxanasında işçilər arasında söhbətlər və ya daha rəsmi şəkildə bizneslər arasında tərəfdaşlıq və əməkdaşlıqlar vasitəsilə baş verə bilər.

Sənaye klasterləri xüsusi resursların və təcrübənin cəmləşməsi, qurulmuş təchizat zəncirləri, müəssisələr arasında rəqabət və biliklərin yayılması ilə xarakterizə olunur. Sənaye klasterlərinin üstünlükləri arasında ixtisaslı işçilərə çıxış, istedad və investisiya cəlb etmək bacarığı və bizneslər arasında bilik mübadiləsi daxildir. Bu amillər məhsuldarlığın, innovasiyaların və iqtisadi artımın artmasına gətirib çıxara bilər, sənaye klasterlərini regional və milli inkişaf strategiyalarının mühüm hissəsinə çevirə bilər [12, s.55].

Şəkil 1. Sənaye klasterləri

Mənbə: Strengthening Clusters and Competitiveness in Europe (2012)

Sənaye Klasterləşməsinin Qlobal və Regional Bazara Girişə Təsirləri

Sənaye klasterləşməsi fenomeni son on ildə böyük diqqət qazanmışdır. Bu, müəyyən bir coğrafi bölgədə əlaqəli sənayelərin yığılmasına aiddir. Bu qruplaşma dünya və regional bazara çıxışa əhəmiyyətli təsir göstərir. Klasterləşmə istehsal, innovasiya, paylama və marketinqdə miqyas iqtisadiyyatı və xərclərə qənaət təklif edir, beləliklə, regional və qlobal bazanın rəqabət qabiliyyətini artırır [4, s.241].

Sənaye klasterlərinin üstünlüklərindən biri iş yerlərinin yaradılmasına kömək etməsidir. Sənayelərin müəyyən bir yerdə cəmləşməsi ixtisaslı işçi qüvvəsini cəlb edir ki, bu da məşğulluq imkanlarının artmasına və iqtisadi artımın yaxşılaşmasına səbəb olur. Yüksək ixtisaslı işçi qüvvəsinin mövcudluğu innovasiyaları, məhsuldarlığı və səmərəliliyi artırır, sənayeləri daha aşağı qiymətlərlə yüksək keyfiyyətli məhsullar istehsal etməyə sövq edir ki, bu da son nəticədə regional və qlobal bazara çıxışın yaxşılaşmasına gətirib çıxarır.

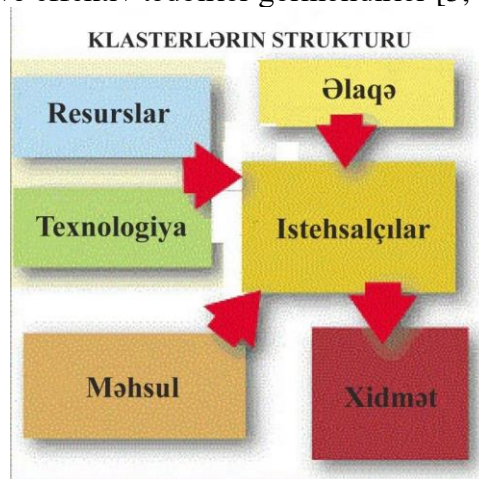
AUDİT 2023, 2 (40), səh. 84-91.
AUDIT 2023, 2 (40), pp. 84-91.
АУДИТ 2023, 2 (40), стр. 84-91.

Bundan əlavə, sənaye klasterləri texnoloji tərəqqiyə təkan verən tədqiqat və inkişafa töhfə verir, nəticədə yeni və innovativ məhsullar yaranır. Klasterləşmə bilik mübadiləsini və şəbəkələşməni təşviq edir ki, bu da firmalara innovativ məhsullar hazırlamaq üçün bir-biri ilə əməkdaşlıq etməyə imkan verir. İdeya və texnologiyaların mübadiləsi yeni patentlərin və qabaqcıl texnologiyaların yaradılmasına gətirib çıxarır ki, bu da regionun qlobal bazarda rəqabət qabiliyyətini artırır.

Klasterləşmənin digər mühüm üstünlüyü onun resurslara və xidmətlərə çıxışı təşviq etməsidir. Klasterlər logistika, qablaşdırma və marketinq kimi sənayelərin xüsusi ehtiyaclarını ödəyə bilən təchizatçıları və xidmət təminatçıları cəlb edir. Elektrik, su və nəqliyyat şəbəkələri kimi bu xidmətlərin və resursların əlçatanlığı istehsal xərclərini azalda və məhsulların keyfiyyətini yüksəldə bilər, nəticədə regional və qlobal bazara çıxış daha yaxşı olar [3, s.290].

Bununla belə, sənaye qruplaşmasının ətraf mühitə bəzi mənfi təsirləri ola bilər. Klasterlər ətraf mühitə və insan sağlamlığına zərər verə biləcək zərərli çirkləndiricilər və emissiyalar buraxa bilər. Bu çatışmazlıqları azaltmaq üçün bir çox sənayelər ətraf mühitə təsirini azaltmaqla daha mürəkkəb və davamlı texnologiyalar qəbul etməyə başladılar. Bu cür tədbirlər bu regionların rəqabət qabiliyyətini və nüfuzunu artırır, müştəriləri cəlb edə və bazara çıxışı yaxşılaşdırır.

Sənaye klasterləşməsi qlobal və regional bazara çıxışın vacib aspektinə çevrilmişdir. Müəyyən bir yerdə əlaqəli sənayelərin cəmləşməsi iş yerlərinin yaradılması, innovasiya, məhsuldarlıq, səmərəlilik resurslara və xidmətlərə çıxış daxil olmaqla bir çox fayda gətirir. Bununla belə, bu cür klasterləşmə ətraf mühitə də mənfi təsir göstərə bilər. Buna görə də, siyasətçilər və sənaye liderləri regional və qlobal bazara daha yaxşı çıxışa, davamlı inkişafa və ətraf mühitin qorunmasına gətirib çıxaran yaşıl və davamlı sənaye klasterləşməsinə təşviq etmək üçün əməkdaşlıq etməli və effektiv tədbirlər görməlidirlər [5, s.24].

Şəkil 2. Klasterlərin müasir strukturu

Mənbə: Porter M. *The economic performance of regions, Regional Studies, 2003*

İqtisadi artım və rəqabət qabiliyyəti üçün sənaye klasterlərindən istifadənin əhəmiyyəti

Sənaye klasterləri müəyyən bir coğrafi ərazidə fəaliyyət göstərən və bizneslərini genişləndirmək üçün əməkdaşlıq edən bir-biri ilə əlaqəli şirkətlər, təşkilatlar və qurumlar qruplarıdır. Bu klasterlər iqtisadi artım və rəqabətqabiliyyətlik üçün vacibdir, çünki onlar biznes

AUDIT 2023, 2 (40), səh. 84-91.
AUDIT 2023, 2 (40), pp. 84-91.
АУДИТ 2023, 2 (40), стр. 84-91.

üçün bir-birindən öyrənmək, resursları bölüşmək, xərcləri azaltmaq və yeni bazarlara çıxış imkanları yaradır [6, s.101].

Birincisi, sənaye klasterləri innovasiya və yaradıcılığı təşviq edən bir mühit təmin edir. Müəssisələr sıx əməkdaşlıq etdikdə yeni ideyalar və perspektivlərlə tanış olurlar. Bu məruz qalma yeni məhsulların, xidmətlərin və ya proseslərin yaradılmasına kömək edə bilər. Bundan əlavə, müəssisələr texnoloji irəliləyişlərə səbəb ola biləcək tədqiqat və inkişafa sərmayə qoymaq üçün öz kollektiv resurslarından istifadə edə bilərlər. Bu yeniliklər biznesin rəqabətə davamlı qalmasına və dəyişən bazar şərtlərinə uyğunlaşmasına kömək edə bilər.

İkincisi, sənaye klasterləri müəssisələrə xərcləri azaltmağa kömək edə bilər. Müəyyən fəaliyyətlərdə əməkdaşlıq etməklə, müəssisələr tədqiqat və inkişaf, marketing və reklam kimi məsrəflərə və təchizatın alınması ilə bağlı xərclərə qənaət edə bilərlər. Məsələn, müəyyən bir sənayedə bir qrup müəssisə xammalı toplu şəkildə almağa ehtiyac duyarsa, miqyas iqtisadiyyatına görə tədarükçülərlə daha yaxşı sövdələşmələr apara bilərdilər.

Üçüncüsü, sənaye klasterləri biznesə yeni bazarlara çıxışa kömək edə bilər. Birgə işləməklə, müəssisələr öz imiclərini artırma və bazarda daha geniş iştirak yarada bilərlər. Bu, yeni iş imkanları və tərəfdaşlıqlara səbəb ola bilər. Bundan əlavə, müəssisələr bir-birindən öyrənə və müxtəlif bazarlar və müştəri ehtiyacları haqqında anlayışlar əldə edə bilərlər.

Nəhayət, sənaye klasterləri iş yerlərinin yaradılması və iqtisadi artım üçün katalizator ola bilər. Müəssisələr əməkdaşlıq etdikdə iqtisadi fəallığı stimullaşdırma və məşğulluq imkanları yarada bilərlər. Bu, iqtisadi bazalarını diversifikasiya etmək və işsizlik nisbətələrini azaltmaq istəyən inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlar üçün xüsusilə vacibdir. Bundan əlavə, sənaye klasterləri xarici investisiyaları cəlb edə bilər ki, bu da iqtisadi artıma əlavə töhfə verə bilər.

Sənaye klasterləri iqtisadi artımın sürətləndirilməsində və rəqabət qabiliyyətinin artırılmasında mühüm rol oynayır. Bilik mübadiləsinə, ixtisaslaşmanı, əməkdaşlığı və ixtisaslı işçi qüvvəsinə, infrastruktura və bazarlara çıxışı asanlaşdırmaqla klasterlər innovasiya, məhsuldarlıq və bazar uğurunu təşviq edən dinamik mühit yaradır. Hökumətlər və bizneslər iqtisadi inkişafı stimullaşdırmaq və müasir qlobal iqtisadiyyatda rəqabət üstünlüyü saxlamaq üçün sənaye klasterlərindən istifadənin vacibliyini dərk edirlər [7, s.1788].

Şəkil 3. Sənaye klasterlərinin iqtisadi artıma nail olmaq və rəqabət qabiliyyətini artırmaq baxımından vacib olmasının əsas səbəbləri

Mənbə: Porter M. The economic performance of regions, Regional Studies, 2003

AUDIT 2023, 2 (40), səh. 84-91.
AUDIT 2023, 2 (40), pp. 84-91.
АУДИТ 2023, 2 (40), стр. 84-91.

Sənaye klasterlərindən istifadə iqtisadi artım və rəqabətqabiliyyətlilik üçün vacibdir. Bu klasterlər biznes üçün əməkdaşlıq etmək, innovasiyalar etmək, xərcləri azaltmaq, yeni bazarlara çıxmaq və iş yerləri yaratmaq üçün mühit təmin edir. Hökumətlər və siyasətçilər infrastruktur, stimullar və əlverişli tənzimləmə mühiti təmin etməklə sənaye klasterlərinin inkişafını dəstəkləməkdə mühüm rol oynayırlar. Bunu etməklə, cəmiyyətlər inkişaf etməyə və çiçəklənməyə davam edə bilər.

Klasterlər daxilində və arasında rəqabət və potensial münaqişələr

Rəqabət istənilən iqtisadi sistemə xasdır və klasterlərin uğurunun əsasını təşkil edir. Klasterlər müəyyən bir coğrafi ərazidə ümumi resursları paylaşan və birgə fəaliyyətlə məşğul olan şirkət qruplarını təmsil edir. Beləliklə, rəqabət həm bu qruplar daxilində, həm də onlar arasında yarana bilər [8, s.35].

Klasterlər daxilində oxşar məhsul və ya xidmətlər təklif edən şirkətlər arasında rəqabət yarana bilər. Bu rəqabət növü tez-tez qiymət müharibələri və aşağı qiymətlərlə xarakterizə olunur, çünki hər bir şirkət digərini üstələməyə çalışır. Belə rəqabət bir çox cəhətdən faydalı ola bilər, çünki o, innovasiyalara təkan verir və şirkətləri məhsul və ya xidmətlərinin keyfiyyətini yaxşılaşdırmağa təşviq edir. Bununla belə, bu, daha böyük rəqiblərlə rəqabət apara bilməyən kiçik müəssisələrin bağlanması səbəb olarsa, zərərli də ola bilər.

Klasterlər daxilində digər potensial münaqişə mənbəyi resursların bölüşdürülməsi ilə bağlıdır. Klasterlər nəqliyyat əlaqələri, kommunal xidmətlər və digər obyektlər kimi ortaq bir infraquruluşa əsaslanır. Beləliklə, bu resurslara çıxışla bağlı münaqişələr yarana bilər, xüsusən də bir şirkət onları inhisara alarsa və ya onların saxlanması töhfə verə bilmirsə. Bu cür münaqişələr xüsusilə məhdud resursları olan, şirkətlərin mühüm resurslara çıxış üçün rəqabət aparmalı olduğu ərazilərdə kəskin ola bilər.

Klasterlər arasında da münaqişələr yarana bilər. Klasterlər arasında rəqabət müxtəlif amillər, o cümlədən əsas bazarlara yaxınlıq, resurslara çıxış və xüsusi sənayelərdə rəqabət üstünlükləri ilə idarə oluna bilər. Bu cür rəqabət böyümə və innovasiyaya təkan verməkdə faydalı ola bilər, lakin o, həm də iqtisadiyyatın digər sahələrinə yayıla biləcək klasterlər arasında gərginlik və münaqişələrə səbəb ola bilər.

Klasterlər arasında potensial ziddiyyətlərin bir mənbəyi maliyyələşdirmə və investisiyaya çıxışdır. Daha çox qurulmuş və sübut edilmiş müvəffəqiyyət təcrübəsinə malik olan klasterlər çox vaxt yeni layihələr üçün daha yaxşı maliyyə təmin edə bilərlər ki, bu da daha kiçik klasterləri əlverişsiz vəziyyətə sala bilər. Bu, qruplar arasında gərginlik yarada bilən inciklik və ədalətsizlik qavrayışına səbəb ola bilər.

Klasterlər arasında münaqişənin digər mənbəyi ixtisaslı işçi qüvvəsinin cəlb edilməsi və saxlanması ilə bağlıdır. Bacarıqlı işçilər tez-tez yüksək maaş və karyera yüksəlişi üçün imkanlar təklif edən qruplara cəlb olunurlar. Beləliklə, işçilər üçün daha az cəlbedici olan klasterlər işçi qüvvəsinin inkişafı və innovasiya baxımından əlverişsiz vəziyyətdə ola bilər. Bu, klasterlər arasında gərginlik yarada bilər ki, bu da əmək və biznes imkanları kimi əsas resurslar üzərində rəqabətə səbəb ola bilər [11, s.37].

Rəqabət klasterlərin uğurunun əsasını təşkil edir, lakin o, həm də klasterlər daxilində və arasında potensial münaqişələrə səbəb ola bilər. Rəqabət böyüməyə və innovasiyaya təkan verə bilsə də, effektiv idarə olunmadıqda gərginlik yarada və ədalətsizlik hissi yarada bilər. Beləliklə, klaster menecerlərinin potensial münaqişə mənbələrindən xəbərdar olması və bu gərginliyi idarə etmək üçün fəal işləməsi vacibdir. Bununla, klasterlər inkişaf etməyə davam edə və daha geniş iqtisadiyyata töhfə verə bilərlər.

AUDİT 2023, 2 (40), səh. 84-91.

AUDIT 2023, 2 (40), pp. 84-91.

АУДИТ 2023, 2 (40), стр. 84-91.

Şəkil 4. Klasterlər daxilində və arasında rəqabət

Mənbə: Porter M. The economic performance of regions, Regional Studies, 2003

Yekun olaraq, rəqabət və potensial münaqişələr klasterlər daxilində və arasında yarana bilsə də, onlar innovasiya, səmərəlilik və bazar artımını da stimullaşdırı bilər. Bu dinamikanın effektiv idarə olunması sağlam rəqabəti təmin etmək, əməkdaşlığı inkişaf etdirmək və mənfi təsirləri minimuma endirmək üçün çox vacibdir. Hökumətlər, sənaye assosiasiyaları və klaster iştirakçıları sağlam rəqabəti təşviq edən, əməkdaşlığı təşviq edən və yaranan münaqişələri həll edən çərçivələr, siyasətlər və mexanizmlər yaratmaq üçün birlikdə işləməlidirlər.

Azərbaycanda sənaye klasterləşməsi

Sənaye klasterləşməsi və onun biznes və iqtisadiyyatlara verdiyi faydalar böyümə və inkişaf üçün kritik amillər kimi geniş şəkildə tanınıb. Sürətlə inkişaf edən iqtisadiyyatı olan və sənayenin genişlənməsinə diqqət yetirən bir ölkə olan Azərbaycan yerli biznesi həvəsləndirmək və xarici investisiyaları cəlb etmək üçün bu iqtisadi modeldən istifadə etməyə keçib [1, s.16].

Sənaye klasterləşməsi eyni sənaye və ya dəyər zəncirindəki bizneslər adətən müəyyən bir coğrafi bölgədə yerləşən mərkəz və ya qrup yaratmaq üçün birləşdikdə baş verir. Klasterlər bir sıra üstünlüklərə malikdir, o cümlədən miqyas iqtisadiyyatı, bilik mübadiləsi, ixtisaslaşmış təchizatçılar və işçilərə çıxış, maliyyələşdirmə və maliyyələşdirməyə daha yaxşı çıxış. Bundan əlavə, coğrafi yaxınlıq firmalara əməkdaşlıq etməyə, innovasiyaları təşviq etməyə və sənayeyə aid bilikləri paylaşmağa imkan verir.

Azərbaycanda bir çox sənaye klasterləri yaradılmışdır ki, bu da ölkənin sənaye inkişafına mühüm töhfə verir. Məsələn, Sumqayıt Kimya Sənaye Parkı Azərbaycanda sənaye klasterləşməsinin bariz nümunəsidir və ölkənin kimya sənayesinin inkişafına kömək etmək üçün yaradılmışdır. Parkda sulfat turşusundan sintetik kauçuka, polietilen borulara qədər hər şeyi bir yerdə istehsal edən bir çox şirkət var. Oxşar müəssisələrin bu cür cəmləşməsi firmalar arasında əməkdaşlığı gücləndirir, innovasiya mühiti yaradır və xərcləri azaldır. Bu, həmçinin Azərbaycanda fəaliyyət göstərmək və ya logistika və infrastrukturaya investisiya qoymaq istəyən bizneslər üçün əhəmiyyətli üstünlüklər yaradır [2, s.34].

Azərbaycanda yeganə avtomobil istehsalçısı olan Gəncə Avtomobil Zavodu sənaye klasterləşməsinin daha bir gözəl nümunəsidir. Gəncə şəhərində, paytaxt Bakıdan təxminən 350 kilometr qərbdə yerləşən zavod avtomobil istehsalı və innovasiya mərkəzidir. Zavod klasterdə olmaqdan bir çox üstünlüklər əldə edir, məsələn, artan maliyyələşdirmə, ixtisaslaşmış təchizatçılara hazır çıxış, insan kapitalının keyfiyyətli inkişafı və eyni regionda firmaların klasterləşməsi səbəbindən infrastruktur ehtiyaclarının azalması [9, s.401].

Yekun olaraq qeyd edək ki, sənaye klasterləşməsi iqtisadi artımın və inkişafın mühüm təkanverici qüvvəsidir və Azərbaycan bunu müxtəlif sənaye parkları və klasterlərin yaradılması ilə dərk etmişdir. Sumqayıt Kimya Sənaye Parkı və Gəncə Avtomobil Zavodu kimi klasterlər ölkənin sənaye sahələrinə xərclərin azaldılması, biliklərin mübadiləsi və innovasiyaların artırılması da daxil olmaqla bir çox üstünlüklər gətirir. Azərbaycan sənayenin inkişafına diqqətini davam etdirdikcə, bu cür klasterlər onun artımını və iqtisadi inkişafını irəli aparan həlledici amil olmaqda davam edəcək.

AUDİT 2023, 2 (40), səh. 84-91.

AUDIT 2023, 2 (40), pp. 84-91.

АУДИТ 2023, 2 (40), стр. 84-91.

Y E K U N

Sənaye klasterləri müəyyən sənaye sektorunda bir-biri ilə əlaqəli müəssisələrin, təchizatçıların və əlaqəli qurumların coğrafi konsentrasiyasıdır. Bu klasterlər daha yüksək effektivlik və innovasiya səviyyəsinə gətirib çıxaran ixtisaslaşmış infrastruktur və dəstək xidmətləri də daxil olmaqla müəyyən xüsusiyyət və üstünlükləri bölüşürlər. Onlar həmçinin xarici investisiyaları və istedadları cəlb edərək əməkdaşlığı və kapitala çıxışı artırır. Sənaye klasterinin qlobal və regional bazarlara çıxışa təsiri əhəmiyyətlidir, təchizat zəncirləri ilə ortaqlar əlaqələr və artan ticarət imkanları rəqabət qabiliyyətinin və gəlirliliyin artmasına səbəb olur. Hökumətlər və iqtisadi inkişaf təşkilatları bu klasterlərin potensialını iqtisadi artımın əsas sürücüsü kimi qəbul edirlər. Bununla belə, məhsuldar nəticələri təmin etmək üçün klasterlər daxilində və arasında rəqabət və münafişələr həll edilməlidir. Ümumilikdə, faydaları başa düşmək və potensial problemlərin həlli biznes və iqtisadiyyatlar üçün daha böyük uğurlarla nəticələnə bilər.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı:

1. Əliyev T., Klasterlər: Beynəlxalq təcrübə və innovativ inkişaf. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, 2019.
2. Əliyev T.N., Məmmədova S.R. Azərbaycanın kimya sənayesində klasterlərin yaradılmasının təşkilati-iqtisadi üstünlükləri. AMEA-nın Xəbərləri, İqtisadiyyat seriyası, 2017, s.41.
3. Alsaç F., Bölgesel Gelişme aracı olarak kümelenme yaklaşımı ve Türkiye için kümelenme bölgeler bazında bir uygulama. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü nəşriyyatı, 2012, 18(2), 281-298.
4. Боровик С., Ермакова Е.Е., Похвоцев В.А. Занятость населения: учебное пособие. Серия "Учебные пособия". Ростов-на-Дону: Феникс, 2001, 320 с.
5. Кучуков Р. Бэзальтернативность плановой неоиудустриальной модели. // Экономист, № 4/2015, с. 19-28.
6. Мингалева Ж, Ткачева С. Кластеры и формирование структуры региона / Мировая экономика и международные отношения, №5, 2009. С.100-102.
7. Delgado, M., Porter, M. E., & Stern, S. (2014). Clusters, convergence, and economic performance. *Research Policy*, 43(10), 1785-1799.
8. Ketels, C., Lindqvist, G., & Sölvell, Ö. (2013). Clusters and cluster-based development policy: A comparative perspective. In C. Ketels & O. Sölvell (Eds.), *The Cluster Policies Whitebook* (pp. 9-40). Ivory Tower Publishers.
9. Morrison, A. & Rabellotti, R. (2005). Knowledge and information networks: Evidence from an Italian wine cluster. *Industry and Innovation*, 12(4), 393-410.
10. Porter M. The economic performance of regions, *Regional Studies*, 2003, 37(6-7), 549-578.
11. Strengthening Clusters and Competitiveness in Europe (2012)
12. Zhang, J., & Chen, J. (2020). The effect of industrial clusters on firm innovation: A literature review. *Sustainability*, 12(20), 8405.

AUDİT 2023, 2 (40), səh. 84-91.
AUDIT 2023, 2 (40), pp. 84-91.
АУДИТ 2023, 2 (40), стр. 84-91.

*Nargiz Fikrat Huseynova,
Ph.D student,
Azerbaijan Cooperation University,
E-mail: nargiz.huseyn@gmail.com
© N.F. Huseynova, 2023*

EFFECTS OF INDUSTRIAL CLUSTERING ON ACCESS TO GLOBAL AND REGIONAL MARKETS

ABSTRACT

The purpose of the research - is to examine the effects of industrial clustering on access to global and regional markets.

The methodology of the research - the research investigated the development dynamics of industrial clustering in access to global and regional markets through statistical data.

The practical importance of the research is to clarify the impact of cluster usage in the manufacturing industry on development.

The results of the research - this study also confirmed that enterprises will have a positive effect on enterprise clustering relationships with industry clustering, which can positively affect firm performance and increase enterprise competitive advantage.

The originality and scientific novelty of the research - industrial clusters increase the activity of the enterprise and have a positive effect on the activity of enterprises.

Keywords: processing industry, development, economy, resource, clustering.

*Гусейнова Наргиз Фикрет кызы,
докторант,
Азербайджанский Университет Кооперации,
E-mail: nargiz.huseyn@gmail.com
© Гусейнова Н.Ф., 2023*

ВЛИЯНИЕ ПРОМЫШЛЕННОЙ КЛАСТЕРИЗАЦИИ НА ДОСТУП К ГЛОБАЛЬНЫМ И РЕГИОНАЛЬНЫМ РЫНКАМ

РЕЗЮМЕ

Цель исследования - целью данного исследования является изучение влияния промышленной кластеризации на доступ к глобальным и региональным рынкам.

Методология исследования - в исследовании изучена динамика развития промышленной кластеризации при доступе к глобальным и региональным рынкам на основе статистических данных.

Практическая значимость исследования - заключается в выяснении влияния использования кластеров в обрабатывающей промышленности на развитие экономики.

Результаты исследования - исследование также подтвердило, что предприятия будут иметь положительный эффект на отношения кластеризации предприятий с кластеризацией отрасли, что может положительно повлиять на производительность фирмы и увеличить конкурентное преимущество предприятия.

Оригинальность и научная новизна исследования - промышленные кластеры повышают активность предприятия и положительно влияют на деятельность предприятий.

Ключевые слова: обрабатывающая промышленность, развитие, экономика, ресурс, кластеризация.

*Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:
29.03.2023
Təkrar işləməyə göndərilmişdir:
05.04.2023
Çapa qəbul olunmuşdur: 14.04.2023*

*The date of the admission of the article to
the editorial office: 29.03.2023
Send for reprocessing: 26.09.2022
Accepted for publication: 14.04.2023*

*Дата поступления статьи в
редакцию: 29.03.2023
Отправлено на повторную
обработку: 05.04.2023
Принято к печати: 14.04.2023*